

A REMETE

Vannak történetek, amelyek úgy, ahogy vannak, kerek egészet alkotnak. Semmit nem kell rajtuk igazítani. Az én történetem is ilyen. Mielőtt az erdőbe elvonultam, nem gondoltam, hogy az életem valaha is kerek egészé áll össze. Engem mégsem a történet izgat, hanem az, ami mögötte van. Mert a lényeges dolgokat csak belül lehet megtalálni. Ha nem azt követed, ami belülről fakad, akkor az úton, amelyen jársz, egyre többet veszítesz el önmagadból, s mire az út végére érsz, semmi nem marad abból, ami te voltál.

Mikor leseperték nálunk a padlást, mikor összetéptem a katonakönyvemet, és mikor először börtönbe kerültem, csak a keserűség dolgozott bennem, meg a dac. Akkor még nem tudtam, hogy nem ezekben az eseményekben rejlik a lényeg. Ahogy ezt fokozatosan megértettem, elmúlt minden keserűségem.

Jómódú parasztcsaládból származom. Miénk volt a legszebb, legnagyobb birtok az egész völgyben; hegyoldalba kapaszkodó erdők, odébb szántóföldek, legelők, és a folyóparttal határos illatos rétek. Hajnaltól alkonyatig, télen és nyáron volt tennivaló bőven a gazdaságban. Kicsi gyerekkorom óta hozzászoktam a kemény munkához. Négyen voltunk testvérek, én a legfiatalabb. Szüleim valamennyiünket tanítottak, a két nővéremet is, pedig ez akkoriban még nem volt magától értetődő. Mégis mind a négyen arra készülünk, hogy ott maradunk, azon a vidéken, ahol születtünk. Lelkünk egy darabja volt az a táj, miért is akartuk volna elhagyni. Ahogy szüleim egyre idősebbek lettek, a bátyámmal mi lassan átvettük a birtok irányítását. Egyik nővérem tanítónő lett a faluban, a másik hozzáment a falu jegyzőjéhez, de a könyvelést, meg a birtokkal kapcsolatos összes papírmunkát ő végezte.

Aztán jött a háború. A falut is elérte. Egy nap, teljesen váratlanul, egyszer csak ott volt a Vörös Hadsereg. Ami ezután következett, nem részletezem. Ebben az országban minden családban van olyan, aki erről még mesélni tud, bár egyre kevesebben. A szovjet katonák minden házba betörték, ami értéknek számított és mozdítható volt, elvitték. Aki még időben tehetett, elrejtőzött. Mégis sok férfit agyonlőttek, vagy magukkal vittek. Sok fiatal lányt megerősszakoltak és elhurcoltak, köztük azt a nővéremet is, aki tanítónő volt.

Az iskolából vitték el. Megjárta Szibériát. Csak évekkkel később került elő, testben és lélekben teljesen összetörve.

Az 1945-ös földreform után alig maradt valami a régi birtokból. A bátyám ekkor hagyta abba a gazdálkodást. Nem látta tovább az értelmét. Nem tudom, ki vagyok én most már, a föld nélkül, mondta, és családjával a városba költözött. Beszippantotta a vasgyár, az agyát meg elborította a szeszgőz. Egy évvel később már azt mondta, hogy a szocializmus építése a modern, meg az ipar, és a munkásoké a jövő. Azelőtt, míg kint a mezőn töltötte napjait, soha nem ivott. Én meg csak azért is tovább gazdálkodtam azon a néhány holdon, ami megmaradt. Nem akartam a bátyám sorsára jutni. Nem akartam, hogy a szél csak úgy sodorjon magával, mint pusztaságban az ördögszekeret. Erősen kapaszkodtam, mint az akác. Kötődtem a földhöz, az meg gyökereimet tartotta. Menyasszonyom is volt már.

Aztán jött a a téeszésítés. Megkérdezték, ki adja be a földjét, állatait, szerszámaid, gépeit a közösbe. A legtöbben beléptek a téeszbe, mert félték a kommunistáktól. Én nemet mondtam, pedig én is félttem. 1951-ben, egy nyarat idéző októberi napon, szürke Pobjeda, és három ponyvával borított Csepel gördült a portánk elé. Fekete bőrkabátos fegyveresek szálltak ki a kocsiból, és ugráltak le a teherautókról. Berúgták az ajtót és ordítva a házba nyomultak. Az egyik bőrkabátos ökölrel gyomorszájon vágott, egy másik felrúgta apámat, majd odébb lökte védelmünkre siető, zokogó anyámat. Először hallottam, de nem utoljára, hogy idegen test vagyok a szocialista társadalomban, s hogy a nép ellenségeit meg kell semmisíteni. Eltartott egy darabig, míg az összes birkát, tehenet és disznót, de még a csirkéket is összeterelték, és elindították a téesz felé. A csürből a padlásról minden gabonát, vetőmagot és lisztet összeszedtek, a veremből a krumplit, a répát, a kamrából az utolsó szalonnát is, szóval, ahogy mondják – tisztára söpörték a padlást. Még egy napra való ételmezt sem hagytak. Mostantól minden földjük is a téeszé. Még örüljenek, hogy a házban egyelőre megmaradhatnak, hiszen csak mocskos kulákok, osztályellenségek, kiáltott vissza a kapuból az egyik bőrkabátos, mielőtt elhajtottak.

A menyasszonyom csak két nappal később, mert átjönni hozzánk. Szó nélkül letette a konyhaasztalra a jegygyűrűt, aztán elment. A faluból is elköltözött. Soha többé nem találkoztunk. Egy darabig a falubeliek gondoskodtak rólunk, hogy éhen ne haljunk. Titokban jöttek, mindig csak este, sötétedés után. A házban sem maradhattunk meg sokáig. Kellott másnak, aki nem volt kulák. A faluban senki nem ismerte azokat, akiket a helyünkbe költöztettek. Szüleim a lányoknál húzták meg magukat, én a bátyám családjához költöztem a városba. Állandó volt köztünk a vita, a veszekedés. Én nem voltam hajlandó a vasgyárban robotolni. Naphosszat csak azon töprengtem, hogyan tovább. A bátyám felesége ingyenélőnek, kizsákmányolónak nevezett, s azt mondta, most már új, és igazságos rend van, mindenkinek a szocializmus építése a kötelessége. A bátyámat semmi nem érdekelte. Mikor nem a gyárban dolgozott, olyan részeg volt, hogy csak eldőlt az ágyán.

Egy nap nagyon betelt a pohár. Minden keserűség kibuggyant belőlem, mikor megint összekülönböztünk a sógorasszonyommal. Kiabáltam, egy széket vágtam a falhoz, sőt a bátyám öt éves kislányát is mérgemben az ágyra dobtam, mert ott sivított és lábaltankodott szerencsétlen körülöttem, sőt belém is harapott. Később nagyon megbántam, amit a gyerekek tettem. Míg tomboltam, mégis végig magamnál voltam, senkit meg nem ütöttem, de ráztam a sógorasszonyt mint egy rongybabát, hogy ébredjen fel, lássa már, hogy ez az igazságos új rend, amit ő annyira véd, testileg-lelkileg megnyomorít, elszakítja a gyökereket, arctalan tömegbe préseli az embereket, egymás ellen fordít rokont és barátot, és nézze csak meg a férjét, mióta nem a mezőn dolgozik, nem azt csinálja amihez ért, és amit szeret, hanem vasgyári munkás, csak elitta az eszét, – hát ilyen a szocialista embertípus? Szarok erre a kurvaszép új rendre, meg Rákosi elvtársra, üvöltöttem, és darabokra téptem a katonakönyvem, ami pont ott hevert az asztalon.

Utána csend lett. Hallgattam én is, meg hallgatott a sógorasszony, csak a gyerek szipogott az ágyon. A bátyám aznap este is részegen jött haza, épphogy csak köszönt, majd szokás szerint egyenesen az ágyába zuhant. A sógorasszony lapos pillantásokat vetett rám egész este, de nem szólt hozzám. Még sötét volt, mikor arra ébredtem, hogy két bőrkabátos, géppisztolyos alak ront a szobába. Egyikük az ágyból a földre rántott, a másik meg azonnal rugdosni kezdett. Mocskos munkakerülő, most majd megtudod, mit érdemel a nép és Rákosi elvtárs ellensége! Arra se hagytak időt, hogy felöltözzem, úgy, ahogy voltam, pizsamában és mezítláb, betuszkoltak a szürke Pobjedába.

Nem sok időt töltöttem a börtönben. Miután a kihallgatások látható nyomait nagyjából kihevertem, s a bíróság is kimondta felettem az ítéletet, egy szénbányába kerültem. Nyolc év kényszermunkát szabtak ki rám. Hajnalban vittek le minket a tárnába, és késő délután kerültünk csak elő izzadtan, fáradtan, szénportól feketén. A testi megpróbáltatásokat megszoktam, de állandó vágyakozás gyötört, szinte fizikai fájdalmat okozott a régi életem hiánya. A bánya mélyén is lélekben folyton a falumban jártam, illatos szénát forgattam a réten, alkonyatkor meg körbeültük az asztalt, az egész család, és anyám főztjét ettük vacsorára. Tudtam, hogy ami után vágyakozom, nincs már, mégis ez tartotta bennem a lelket, és hogy fejből idéztem azokat a könyveket, melyeket életem során addig elolvastam. Mindig sokat olvastam Tudtam, hogy a Biblia, Arany János, Dosztojevszkij, Tolsztoj, Shakespeare, Baudelaire, Villon, Nietzsche, és a többiek most is ott sorakoznak azért a polcon a bátyámnál, és várnak rám, ha egyszer kiszabadulok.

A könyvek megvártak, de apám és anyám, röviddel egymás után, elmentek. Hetedik éve voltam akkor már kényszermunkán. Még a temetésükre se mehettem el. Mikor a nyolcadik év is letelt, elengedtek. Harminchét éves voltam ekkor. A bátyámhoz indultam, de csak azért, hogy összeszedjem nála hagyott cókókjaimat, könyveimet, és a hegedűmet. Azt már elhatároztam, hogy nála nem maradok, hanem visszamegyek a falumba. Nővéreimhez nem akartam menni, elég nyomorúságos volt így is az életük. Nem akartam a terhükre lenni. Egyik nővérem, miután férje egy üzemi balesetben meghalt, egyedül nevelte három kicsi gyermekét, és magához vette a Szibériát megjárt nővéremet is, aki évek óta már naphosszat az ablak előtt ült, nem szólt, csak kifelé nézett.

Vállamon a nehéz zsákokkal, tarisznyákkal, pirkadat után vágtam neki a falu és a vasútállomás között húzódó hegyoldalnak. Május volt, fölöttem harsogóan zöld lombok, lábam előtt smaragdszínű gyepszőnyeg, és százféle virág. Már jó magasán jártam, mikor észrevettem, hogy egy bozóttal körülvett tisztáson két hatalmas tölgy között egy sziklafülke húzódik. Letettem csomagjaimat, s leültem a fűbe. Ráláttam a völgyben kanyargó folyóra, elláttam innen a vasútállomásig is. A távolban egy fekete kutya, talán puli, loholt végig az egyik faluszéli ház udvarán. Feketerigó, pinty, csuszka, cinege, fülemüle, harkály, szajkó, zöldküllő és fülemüle, – mind egyszerre szólt. A nap egyre magasabbra kúszott az égen. Testem és lelkem mohón itta magába a lassan mindent elborító ragyogást.

– Itt van az otthonom – mondtam ki hangosan.

Ekkor kezdődött az az utazás, ami előhozta a belső történetet, azt, ami soha nem került volna a felszínre azon események nélkül, melyek kívül megtörténtek velem, mielőtt a hegyre költöztem. Persze nem csupán ezek az események sodortak egyre közelebb belső történetemhez, hanem az az egyszerű életmód is, melyre a hegyen berendezkedtem. Ez tette lehetővé, hogy befelé figyeljek.

Eleinte naphosszat csak a fűben hevertem. Nappal a kék égen futó, könnyű báránnyelűket bámultam, éjjel meg a csillagboltozatot, vagy sziklafülkémbe dőltem végig viharkabáttal leterített, kőből rakott fekhelyemen. Imáiban hálát adtam Istennek, hogy ennyi megpróbáltatás után erre a helyre vezérelt. Gyakran különös, félig éber, félig álomszerű állapotba kerültem, melyben a létezés tudata olyan elemei erővel ragadott el, mint még so-

ha. A semmiben lebegtem, ahol nem volt fent és lent, jobbra és balra. Nem gondolkoztam, és nem éreztem ilyenkor. Bizonyára nagy szükségem volt arra, hogy az átélt próbatételek után megnyugvásra leljek. A megnyugvásnál azonban jóval többet kaptam; a teljességet.

Közben nekiláttam, hogy berendezkedjek otthonomban. A sziklafülke kitűnő hálóhelynek bizonyult, később csak egy előreugró, kátránypapír tetővel láttam el, hogy az eső be ne vágjon. A sziklahasadékokban mindennek akadt helye; volt éléskamrám és szerszámokkamrám, könyvtáram és ruhásszekrényem. Jól becsomagoltam mindent, hogy ne kezdje ki a nedvesség. Szívesen elfogadtam, ha a falubeliek olyan holmit hoztak, amire már nem volt szükségük; törött-lábú asztalt, kopott zsámolyt, mosdótálat, vizeskannát, ruhaneműt, újságot, sőt könyveket. A faluszéli szemétdombon is találtam olyasmit, ami már senkinek nem kellett, én azonban jó hasznát vettem. Ennivalót is gyakran hoztak. Megköszöntem, de a magamfélének az erdő, mező is terített asztal volt. Vizet a hegyoldalban csordogáló tiszta patakból hordtam, azt ittam, annak vizében mostam, mosakodtam.

Sokat beszélgettem ilyesmiről azokkal, akik magányomban meglátogattak. Különösen a körzeti orvos fiával, Jancsival elmélkedtünk, vitatkoztunk sokat a világ dolgairól. Nyitott kamasz volt, a legfogékonyabb korban. Az ő korosztályából akarták faragni a szocialista embertípus első példányait. Nevetve mesélt az iskolai légő gyakorlatokról, ahol atomtámadást szimuláltak, meg az ünnepi felvonulásokról, ahol gázolajjal átitatott, fűrészporról megtöltött konzervdobozokból készült fáklyákkal vonultak végig a közeli kisváros főutcáján, miközben mozgalmi dalokat fújtak teli tüdőből. Jancsi eszes gyerek volt, belőle aztán nem faragott senki szocialista embertípust. Egészséges kételkedés dolgozott benne. Emlékszem, néhányszor, mikor zordra fordult a tél, nagy havazás és erős fagyok idején megjelent nálam. Saját szemével akarta látni, vajon kitartok-e kuckómban, vagy régen kereket oldottam. Persze ilyenkor mindig hozott magával forró teát is termoszban. Azt hitte, anélkül nem élném túl a fagyban. Megköszöntem, mert jólesett a gondoskodása, de megpróbáltam elmagyarázni neki, hogyha a lélek és a test a természettel harmóniába kerül, azzal együtt lélegzik, a szellem magasan jár, ezért nem jelent többé megpróbáltatást a zord idő. Kivéve, ha nagy ritkán mínusz huszonöt fok alá süllyed a hőmérséklet, mondtam nevetve, mert olyankor előfordult már, hogy behúzódtam a vasútállomás várótermébe éjszakára. De télen többször megesik az is, hogy csonttá fagy a takaróm, tettem hozzá.

Minden nap több órát töltöttem olvasással. Marx néhány rendelkezésemre álló kötetével kezdtem. A kulisszák mögé akartam látni, megérteni annak az embernek gondolkodásmódját, aki megálmodta azt a „szép új világot”, melynek megvalósításán azóta vérrelvassal olyan sokan szorgoskodnak. Úgy találtam, hogy bár Marx elméletei sok igazság-elemet tartalmaznak, mégis olyan kusza összevisszaságot alkotnak, melyek kibogozhatatlan hálóbá kerítik azokat, akik hisznek abban, hogy a világot, s benne az ember természetét bármiféle csinált elmélethez lehet igazítani.

Állandó olvasmányaim közé tartozott a Biblia. Minden napra kiválasztottam belőle egy rövid szakaszt. Ifjú koromtól fogva hívő voltam, s az is maradtam, bár folyamatosan tanulmányoztam ateista gondolkodók műveit is, és néha engem is elfogott a kételkedés. A hegyen töltött idő, a csendes meditációk azonban olyan távlatokat nyitottak meg előttem, melyekről addig álmodni sem mertem.

A hitet mindenki másként éli meg. Számomra a hit a szabadságot jelentette. A környékbeli idős asszonyok látogatni kezdtek. Együtt imádkoztunk. Egy idő után pedig már szent remeteként emlegettek, különösen akkor, mikor a tanyám előtti tisztáson tizenhárom nagy sziklát állítottam, melyek a tizenkét apostolt és Jézust jelképezték. Elcsodálkoztam. Igaz ugyan, hogy korán öszülni kezdtem, a hajam és a szakállam a derekamig ért, de úgy éreztem, semmi olyat nem tettem, amivel kiérdemeltem volna a remete státuszt. Én magamat csak szabad embernek tartottam.

A szabadságnak persze ára volt. A hatóságok nem nézték jó szemmel, hogy személyigazolványomat valahányszor összetéptem, mikor újat kaptam, nem túrték, hogy mindentől és mindenkitől független emberként élek a hegyen, hogy Istenen kívül nem tartozom számadással senkinek. A faluból, a közeli városokból, Budapestről, de még külföldről is egyre több látogatóm érkezett, mert még az újság is írt rólam. Persze az, hogy a szocialista rendtől idegen életmódú embernek bélyegeztek, meg notórius, sőt, közveszélyes munkakerülőnek, inkább csak felbirizgálta az emberek érdeklődését. Egyre többen látogattak, s én mindenkit szívesen fogadtam. Sokan csak az életmódomra voltak kíváncsiak, de sokan tanácsért jöttek. Voltak, akikkel napi politikáról beszélgettünk, vagy valamelyik íróról, könyvekről, másokkal meg szakállas, és friss viccekkel szórakoztattuk egymást. Nyilvánvalóan nem tetszett a szocialista társadalom védelmét biztosító karhatalomnak, hogy akkora volt nálam a forgalom. Sandán néztek rám, attól tartottak, hogy szervezkedem, izgatom a népet. Többször is bekísértek a rendőrségre. Kopaszra nyírtak, kihallgattak, néha megverték, pár napra becsuktak. Aztán egy újabb személyazonossági igazolvánnyal ellátva mindig kiengedtek. Mindig visszatértem a hegyre, az igazolványt, mindig újra elégettem vagy eltéptem, a hajam, s szakállam pedig mindig újra kinőtt.

Egy ragyogó májusi délután ledőltem kuckómban. Így szoktam minden nap imádkozni, elmélkedni egy darabig. Mint már sokszor, most is azt az időn és téren kívüli lebegést éreztem, melyben nincs fent és lent, jobbra és balra. Ebben az állapotban máskor is sokszor láttam képeket, melyek belülről jöttek. Ezen a napon mindennél erősebben, és nagyon tisztán láttam magam előtt egy szűk, kövekből rakott ablaknyílást, amelyen keresztül nagyon messzire ellátok. A hegyek, az erdők, a völgyek pedig igen hasonlítottak szülőfalum vidékére. Izgatottan riadtam fel, éreztem, hogy valamit jelent ez a kép. Olyan nyugtalanság fogott el, melyhez hasonlókat korábban nem éreztem. Két napig gondolkoztam, próbáltam megfejteni a kép jelentését. Miközben az erdőben gombát, ehető gumókat, gyökereket gyűjtöttem, szüntelenül töprengtem. Bejártam az egész hegyet, felmentem a csúcsra. Sűrű, áthatolhatatlan növényzet fedte a sziklás hegytetőt, s csak néhány fa magasodott ki, melynek ágai egybefonódtak a bozótossal. Egy elnyurgult, bokrokkal, cserjékkel és kúszónövényekkel összenőtt gyertyán tövében megálltam. Kezemmel széthajtottam a szemmagasságban burjánzó cserjék ágait. Csendes megnyugvás töltött el, mikor éppen azt a képet pillantottam meg, melyet fekhelyemen, elmélkedés közben láttam. Tiszta volt az idő, távolban a Tátra csúcsai emelkedtek.

A következő napokban többször is, újra fel-felbukkant előttem délutáni imádságom és meditációm idején ugyanaz a kép. Nyugtalanságom visszatért, mert nem tudtam megfejteni a jelentését. Nem értettem, miért látom magam előtt az elem táruló tájat mindig egy ablakréson keresztül. A hegytetőn tett legutóbbi kirándulásom óta egyértelmű volt, hogy féléber állapotban, imádság után az a táj jelenik meg előttem, ami elem tárult a hegy-csúcsról. Az a táj, de mégis kicsit más. A hegyhát, a folyók, a völgyek ugyanott vannak, az erdő azonban nem olyan sűrű, és öregebb. A falu is másképp festett ha kuckómban, lehunytt szemem előtt jelent meg. Jóval távolabb kezdődött, egyetlen utcából állt. Csak apró vályogházak sorakoztak egymás mellett.

Aztán egyszer csak elindultam a tájban, és felülről, kívülről láttam magamat, amint a hegyre kaptatok fel egy kitaposott úton. Időnként találkozom valakivel, de mintha senki nem látna engem. Az emberek ruházata különös; durván szabott bőrből készült, vagy nagy díszes csattokkal összefogott, földig érő, színes öltözet. Ahogy ballagok, tudom, hogy ez az otthonom, és jó érzés tölt el. Itt van a családom is a közelben, hozzájuk igyekszem az úton. Időnként felpillantok. A hegytetőn egy hatalmas, kőből épült vár magasodik.

Bár néha én is használtam ezeket a szavakat, magamban soha nem neveztem látomásnak, vagy álomnak a belülről fakadt képeket, mert a lehető legvalóságosabb valóságként éltem meg őket. Napközben többször is nekivágtam a hegyoldalnak, hogy megtaláljam azt az utat az erdőben, ahol a különös ruházatú emberekkel találkoztam. Idővel egész kis

ösvényt jártam ki magamnak a sűrűben, és éreztem, ez az az út. Délutáni imádságaim után egyre több részlet bontakozott ki előttem. Ki-be jártam a vár déli kapuján, amerre a zsákokkal megpakolt szekerek is közlekedtek. Csak két, ormótlan fakerekük volt, ökrök vontatták őket. Éjszaka az északi bástya tövében tüzet gyújtottunk, és őrt álltunk. Nappal felkapaszkodtam a bástyára, és a kőfal egyik szűk lőrésén át figyeltem a vidéket, háttérben a Tátra havas csúcaival. Az északi bástyától nem messze, szorosan a várfalhoz tapadva állt a házam. Mielőtt éjszakai őrségbe indultam, mindig megsimogattam gyermekeim fejét. Ők olyankor már mélyen aludtak.

Néhány embernek elmeséltem mindazt, amit az utóbbi időben megtapasztaltam, többek közt a körzeti orvos fiának. Őt el is vezettem a hegytetőre, és megmutattam neki azt a helyet, ahol most csak sűrű cserje burjánzott, de valaha vár magaslott a sziklaormon, ahonnan be lehetett látni az egész vidéket. Éreztem, kicsit megijedt. Nem ő volt azt egyetlen, aki nyilván azt gondolta, magányomban talán kezdek meghibbanni. Tudtam, hogy a vár ugyanúgy a valósághoz tartozik, mint most a cserjés. Ezt magamnak és másoknak is be kellett bizonyítanom. Be kellett bizonyítanom, hogy mindkét valóság igaz, sőt egyszerre létezik, még akkor is, ha időben az egyik talán korábban volt. Nem tudtam, hogyan fogjak hozzá. A legöregebb falubeliek sem hallottak arról, hogy a hegyen valaha vár állt. Rendszeres látogatóimhoz fordultam. A körzeti orvos és egy földrajz tanár igyekeztek minden forrást felkutatni, de sehol nem találtak semmiféle írásos adatot, ami elméletemet alátámasztotta volna.

Én mégsem adtam fel. A faluszéli szeméttelen találtam néhány rozsdalepte, kicsorbult ásót, lapátot, csákányt. Megtisztítottam őket, kikalapáltam, megélesítettem, és nyelet faragtam nekik. Ekkor kezdtem el azt a munkát, mely két évig tartott, és teljesen egyedül végeztem el. Fent a tetőn, az északi toronynál láttam neki. Nem is kellett nagyon mélyre ásni, hogy faragott kövekre bukkanjak, majd a kutatóárok hosszában, éppen középen, a torony falának körvonala kezdtek kibontakozni. Nem siettem. Az első kapavágás előtt hónapokig jártam a hegyet. Mások csak a lábam nyomán keletkezett kusza csapásokat látták, én tudtam, azok mentén kell a kutatóárkokat megásni. Elmémben magrajzoltam a várfalak vonalát. Nem akartam kárt okozni a földben rejtőző kövekben. Ahogy haladtam dél felé, egyre több falat szabadítottam ki. Kamrák, omladozó boltíves termek, folyosók, vésett kövek, apró használati tárgyak kerültek elő a földből.

Ekkor már a régészek is érdeklődni kezdtek munkám iránt. Megállapították, hogy a vár a tizenharmadik század derekán pusztulhatott el. Egybehangzóan dicsérték a feltárás szakszerűségét, és nem értették, hogy tudtam olyan pontosan kijelölni a kutatóárkok vonalát térkép nélkül. Hitetlenkedést keltett, hogy egymagam mennyi földet mozgatam meg a az ásás során. Kicsiny fahidakat építettem, eltávolítottam a sűrű növényzetet a közelben, hogy könnyebben be lehessen járni a feltárt romokat. Híre ment, és egyre többen látogatták a várat, különösen hétvégén, mikor kirándulók járták a hegyeket. Szívesen kalauzoltam őket körbe, és meséltem el azt, amit tudtam, vagy a régészekről tanultam. Két év után befejeztem a munkát. Mivel a vár teljes feltárására nem volt pénz, a szakemberek tanácsára aztán csak az eddig feltárt részek állagmegóvásával foglalkoztam.

Örültem volna persze, ha a romok mind napvilágra kerülnek, bár számomra nem igazán ez volt a fontos. A kézzelfogható példa volt a lényeg, ami azt bizonyította, hogy ami volt, van is, hogy a múlt és a jelen egyszerre létezik, sőt a jövő is. Bennünk, legbelül rejtőzik múlt, jelen és jövő, s csak rajtunk múlik, mit hozunk a felszínre, hogy életünk története teljes legyen. Befelé kell figyelniünk, mert a lényeg mindig legbelül van.

Ezt a bennem rejtőző világot cseppet sem érintette a szocialista társadalom építését árgus szemekkel vigyázó hatóságok folytonos zaklatása. Híre ment, látomásaim vezettek arra a következtetésre, hogy a hegytetőn valaha vár állhatott.

– Nem engedhetjük meg, hogy egyes vallási örületben szenvedő elemek félrevezessék a népet. A vallásos világnézet felszámolása, a tudományos világnézet elterjesztése rendszeres harcot kíván – jelentette ki a Magyar Szocialista Munkáspárt helyi párttitkára, Kádár elvtársat idézve.

A hatóságok több hónapig tartó elmeorvosi vizsgálatra kényszerítettek, de ennek eredménye negatív lett. A feltárt várom létezését pedig senki nem vonhatta kétségbe, s az is tény volt, hogy miatta még több látogató érkezik a hegyre. A szocialista rend őrei nem tudták, hogyan kezeljék a helyzetet. Törték a fejüket rajta egy darabig az elvtársak, aztán olyan javaslattal álltak elő, amiről úgy gondolták, megoldja a gordiuszi csomót. Ekkor már jó ideje a Kádár-féle puha diktatúrában éltünk, melyben az „aki nincs ellenünk, az velünk van” elv lépett a korábbi „aki nincs velünk, az ellenünk van” diktátum helyébe. Nem volt már mellékes, vajon mennyire elégedett a nép, de mindenki tudta, hogy a kommunizmus csak kommunizmus maradt, s az ÁVH szerepét a Belügyminisztérium III/III-as osztálya vette át, s akit a Magyar Népköztársaság ellenségének kiáltottak ki, azt ugyanúgy meghurcolták, vagy ugyanúgy bitófán végezte, mint eddig.

Egy nap két rendőr jelent meg kalyibámnál. A személyi igazolványomat kérték. Régen elégettem már, feleltem. Akkor ki kell vizsgálnunk, hogy közbizalom elleni bűncselekmény történt-e a közokirat megsemmisítésével, közölték, s bekísértek az őrszobára. Leültettek. Az íróasztal másik oldalán a valamilyen rangú rendőrtiszt a fejét vakargatta. Nézze, már régen ismerjük egymást. A szocialista társadalom testén nem lehet élőködni, ezt jól tudja. Maga közveszélyes munkakerülőként élt évekig, mondta, aztán elhallgatott. Várt. Én se szóltam. Folytatta.

– Most azonban megmutatta, hogy a szocialista társadalom hasznos tagjaként is tud viselkedni. Két éven át végzett kemény fizikai munkát, mellyel feltárta községünk eddig ismeretlen várát. Több mint ezer köbméter földet mozgatott meg, mindenféle anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Községünk Tanácsa ezért úgy határozott, élmunkás kitüntetésben részesíti, az elvégzett munkáért hárommillió forintot folyósít magának, és a vár gondnokának nevezi ki –, mondta, majd átnyújtott egy új személyi igazolványt, melyben immár a munkahelye rovat sem tátongott üresen.

Átlapoztam az új okiratot. Még nyomdászaga volt. A rendőrtiszt figyelt. Mindketten hallgattunk. Válaszolnom illett.

– A munkáért én semmilyen fizetséget nem kértem, és nem várok –, feleltem. – Sem azért a munkáért, amit eddig végeztem, sem pedig azért, amit ezután végezni szándékozom. Így pedig a vár gondnoka sem lehetek – tettem le az igazolványt, majd kísértéltem a szobából.

A tiszt követett tekintetével, de hagyta, hogy elmenjek.

Szeptember vége volt. Kalyibám előtt üldögéltem, s a tájat szemléltem. A sárguló lombokat, a falut, ahol a szélső ház udvarán puli loholt végig, s az állomásépületet, ahol a pesti vonatról akkor szálltak le az utasok. A hegy lábánál az úton egy sötétszínű Volga állt meg. Láttam, amint egy bőrkabátos, meg két rendőr kiszáll belőle, és megindulnak felé a hegyen.

Éppen azt az eseményt idéztem fel, mely ma délután jelent meg előttem, miután fekhelyemen imádkoztam. Nem először éltem át ezeket a képsorokat. Eleinte mindig nagyon felzaklattak, mert tudtam, halálom pillanatáról szólnak. Később már nem kavart fel amit láttam. Világom belül megtalált darabjának része volt az is. Az én részem volt ez az epizód is, mint ahogy én meg a történet része. Istennek hála, megadatott nekem, hogy hosszú éveken át szabadon járjak-keljek, s megtapasztaljam, hogy a létezésnek nem szabhat korlátot sem idő, sem tér. Mint minden történetnek azonban, ennek is egyszer, vége szakad. Készen állok, hogy elszámoljak mindazzal a kincssel, amit kaptam, hogy sáfárkodjak vele.

Miközben a hegyre kaptat fel lassan a három ember, felidézem, egyik éjjel hogyan tört ránk az ellenség. Nem számítottunk éjszakai ostromra. Gyújtó nyilak röpködtek mindenfelé, zúgott tőlük a levegő, és szinte nappali világosság támadt. Lángokban állt már minden a várudvaron is. Támadóink rengetegen voltak, üvöltözve kapaszkodtak fel egymás után a falakra. Velem szemben egy sisakos, ferdeképű alak vicsorgott, horpadt, szögletes pajzsot tartott jobb karom felé. Én azonban balkezes voltam, és kardommal egyenesen a fogsorába csaptam. Lezuhant a falról. Ekkor az északi kapu közelében meghúzódo házam felé kezdtem futni, hogy mentsem a családomat. Mindenki az északi kapu felé tartott, arra még szabad volt az út. Hirtelen hatalmas ütést éreztem a hátamban és a mellkasomban. Odakaptam, és egy nyílhegyet markolt a kezem. Ahogy lassan a földre csuklottam, nyugalom járt át. Nem éreztem fájdalmat. Különös érzés volt. Később felülről láttam az egész várudvart, és magamat, amint ott fekszem a köveken. Nem volt bennem semmiféle indulat, csak kíváncsian néztem mindazt, ami lent történik; az udvaron álló, lángoló szekereket, a kardokkal, buzogányokkal hadakozó katonákat, a vizes dézsákkal rohángáló asszonyokat, akik a tüzet próbálják megfékezni. Nem ért el hozzám semmiféle hang. Sem a kardok csattogása, sem kiáltozás, sikoly, sem a lángoló fa pattogása.

Csend volt. Békesség költözött belém. ■■■

■ **Lipcsey Emőke:** Budapesten született. Egerben magyar-történelem szakos tanári diplomát, Rueil-Malmaisonban orgonista, Göteborgban pedig számítógép-nyelvész diplomákat kapott. A párizsi Magyar Műhely avantgarde irodalmi-művészeti folyóirat köréből indult. Folyamatosan publikál hazai folyóiratokban, és jelennek meg kötetei. Legújabb regénye: *A vadnyúl bukfcenet vet*, Kortárs, Budapest, 2017.